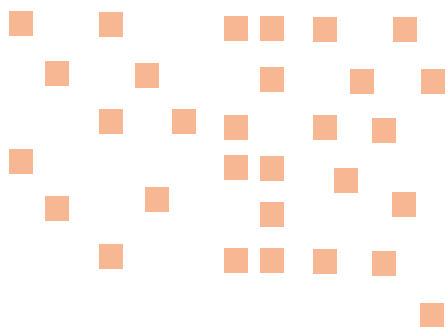

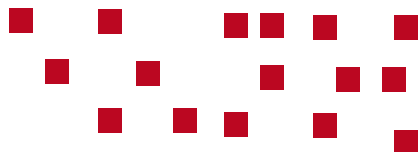
DEMOKRATYCZNA REPUBLIKA KONGA

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

Sytuacja bezpieczeństwa i zagrożenia dla
ludności cywilnej

DPU-WIKP-424/531/2024
21.10.2024

TREŚĆ ZLECENIA

Proszę o informację na temat sytuacji bezpieczeństwa w Demokratycznej Republice Konga.

INFORMACJE DEMOGRAFICZNE

Ludność: 112 mln.

Skład etniczny: w Demokratycznej Republice Konga (DRK) zamieszkuje ponad 200 grup etnicznych. Cztery najliczniejsze grupy: Mongo, Luba, Kongo oraz Mangbetu-Azande stanowią 45% populacji kraju.

Skład religijny: katolicy 29,9%, protestanci 26,7%, kimbangiści (członkowie Kościoła Jezusa Chrystusa na Ziemi ustanowionego przez proroka Simona Kimbangu) 2,8%, inni chrześcijanie 36,5%, islam 1,3%, inni (wyznania synkretyczne i rdzenne) 1,2%, ateści 1,3%.^[1]

USTRÓJ I SYTUACJA POLITYCZNA

USTRÓJ

DRK w przeszłości było kolonią belgijską. Uzyskało niepodległość w 1960 r. Obecnie jest wielopartyjną republiką z rozszerzonymi kompetencjami prezydenckimi.^[2]

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

Demokratyczna Republika Konga jest podzielona na 26 **prowincji**: Bas-Uele, Equateur, Haut-Katanga, Haut-Lomami, Haut-Uele, Ituri, Kasai, Kasai-Central, Kasai-Oriental, Kinshasa, Kongo Central, Kwango, Kwilu, Lomami, Lualaba, Mai-Ndombe, Maniema, Mongala, Nord-Kivu, Nord-Ubangi, Sankuru, Sud-Kivu, Sud-Ubangi, Tanganyika, Tshopo, Tshuapa.^[3]

¹ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, DR Congo, 27.02.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/congo-democratic-republic-of-the/>

² CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, DR Congo, 27.02.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/congo-democratic-republic-of-the/>

³ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, DR Congo, 27.02.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/congo-democratic-republic-of-the/>

Prowincje dzielą się na mniejsze jednostki: **territories** (powiaty/okręgi/dystrykty) i **communes** (gminy).^{[4][5]}

Mapa. Podział administracyjny Demokratycznej Republiki Konga.^[6]

⁴ Wikipedia, Subdivisions of the Democratic Republic of the Congo, https://en.wikipedia.org/wiki/Subdivisions_of_the_Democratic_Republic_of_the_Congo

⁵ World Bank, Democratic Republic of Congo, Public Expenditure Review (PER), 03.2008, <https://documents.worldbank.org/curated/en/341751468026109447/pdf/421670ER0P10151osed0June025020080ZR.pdf>

⁶ Jean-Claude Bruneau, 2006 Nouvelles provinces de la République Démocratique du Congo, CC BY-SA 3.0, 2006, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:2006_Nouvelles_provinces_de_la_R%C3%A9publique_D%C3%A9mocratique_du_Congo.png

STRUKTURA WŁADZY

Głowa państwa. Prezydent DRK jest wybierany w wyborach powszechnych. Od 24 stycznia 2019 r. jest nim **Felix Tshisekedi**. Prezydent Tshisekedi został wybrany na drugą kadencję 20 stycznia 2024 r., uzyskując 73,3% głosów.^[7]

19 maja 2024 r. doszło do próby zamachu stanu w DRK. Około 20 umundurowanych napastników zaatakowało dom marszałka parlamentu oraz siedzibę prezydenta. Zamachowcy zostali jednak zatrzymani. O próbę organizacji przewrotu została oskarżona organizacja działająca na uchodźstwie o nazwie New Zaire Movement.^[8]

Rząd i premier. Funkcję premiera DRK sprawuje od dnia 20 stycznia 2024 r. **Judith SUMINWA Tuluka**.^[9]

Parlament i wybory parlamentarne. Parlament w DRK jest dwuizbowy. Izba Wyższa składa się ze 109 miejsc, z których 108 zajmują członkowie wybierani pośrednio przez zgromadzenia prowincjonalne na 5-letnią kadencję. Jedno miejsce przysługuje dożywotnio byłemu prezydentowi.^[10]

Izba niższa parlamentu składa się z 500 miejsc, z czego 439 jest wybieranych w systemie proporcjonalnym, a 61 w systemie większościowym. Wybory powszechne odbywają się co 5 lat.^[11]

Ostatnie wybory odbyły się w grudniu 2023 r. Zwyciężyła partia **Union pour la Démocratie et le Progrès Social / Union for Democracy and Social Progress (UDPS)** Felixa Tshisekediego zdobywając 69 miejsc w parlamencie, 36 miejsc zdobyła współpracująca z prezydentem partia **Union for Congolese Nation (UNC)**, Vitala Kamerhe. Łącznie wszystkie partie wspierające prezydenta zagwarantowały mu 390 miejsc w parlamencie. Największa partia opozycyjna, **Together for the Republic**, Moise Katumbi, otrzymała 22 miejsca. Łącznie w parlament pozostaje rozdrobniony i zasiadają w nim przedstawiciele 45 ugrupowań.^[12]

Skład senatu jest wybierany pośrednio przez zgromadzenia prowincjonalne na kadencję, która trwa 5 lat. Ostatnie wybory odbyły się w kwietniu 2024 r.^[13]

⁷ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, DR Congo, 27.02.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/congo-democratic-republic-of-the/>

⁸ BBC News, US and British citizens among 37 sentenced to death in DR Congo coup trial, 13.09.2024, <https://www.bbc.com/news/articles/cx2e2v2le8wo>

⁹ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, DR Congo, 27.02.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/congo-democratic-republic-of-the/>

¹⁰ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, DR Congo, 27.02.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/congo-democratic-republic-of-the/>

¹¹ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, DR Congo, 27.02.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/congo-democratic-republic-of-the/>

¹² Anadolu Agency, DR Congo's ruling party wins majority of seats in legislative elections, 15.01.2024, <https://www.aa.com.tr/en/africa/dr-congo-s-ruling-party-wins-majority-of-seats-in-legislative-elections/3108843>

¹³ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, DR Congo, 27.02.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/congo-democratic-republic-of-the/>

SYSTEM PRAWNY

System prawny DRK jest w dużej mierze zapożyczony ze stanowionego prawa belgijskiego, stosowane jest także prawo zwyczajowe i plemienne.^[14]

KARA ŚMIERCI

W Demokratycznej Republice Konga obowiązuje kara śmierci. Od 2003 r. nie przeprowadzono w tym kraju żadnej egzekucji.^[15] Jednakże w lutym 2024 r. rząd ogłosił zniesienie moratorium na wykonywanie kary śmierci, motywując to wzrastającym zagrożeniem nielegalnymi oddziałami zbrojnymi, przypadkami zdrady i szpiegostwa w wojsku. Kara śmierci ma być wykonywana w przypadku przestępstw takich jak zbrodnie wojenne, zbrodnie przeciwko ludzkości, szpiegostwo, rebelia i przestępczość zorganizowana. W ostatnich miesiącach znacząca ilość osób została zatrzymana pod zarzutem wspierania partyzantki i szpiegostwa na rzecz Rwandy. W grupie zatrzymanych znalazły się osoby należące do opozycji politycznej, biznesmeni, urzędnicy państwowi i żołnierze.^[16]

We wrześniu 2024 r. na karę śmierci zostało skazanych 37 osób, w tym sześciu cudzoziemców: trzech Amerykanów, Brytyjczyk, Belg i Kanadyjczyk, za próbę zamachu stanu, która miała miejsce w maju 2024 r.^[17]

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI BEZPIECZEŃSTWA

Według danych ACLED, w 2022 r. w DRK doszło do 4042 aktów przemocy, w których zginęło ponad 6300 osób (funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa, bojowników i cywilów), w 2023 r. w 3040 aktach przemocy zginęło ponad 4000 osób (funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa, bojowników i cywilów), zaś w 2024 r. (do końca września 2024 r.) odnotowano 2200 zdarzeń, w których zginęło ponad 3275 osób.^[18]

Za ochronę kraju przed zewnętrznymi i wewnętrznymi zagrożeniami o charakterze zbrojnym odpowiada kongijska armia (**Forces d'Armees de la Republique Democratique du Congo, FARDC**). Została sformowana z licznych, rozbrojonych oddziałów bojowników po wojnie, która skończyła się w 2003 r., co obecnie wiąże się

¹⁴ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, DR Congo, 27.02.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/congo-democratic-republic-of-the/>

¹⁵ BBC News, US and British citizens among 37 sentenced to death in DR Congo coup trial, 13.09.2024, <https://www.bbc.com/news/articles/cx2e2v2le8wo>

¹⁶ Reuters, Congo lifts moratorium on death penalty, justice ministry circular shows, 15.03.2024, <https://www.reuters.com/world/africa/congo-lifts-moratorium-death-penalty-justice-ministry-circular-shows-2024-03-15/>

¹⁷ BBC News, US and British citizens among 37 sentenced to death in DR Congo coup trial, 13.09.2024, <https://www.bbc.com/news/articles/cx2e2v2le8wo>

¹⁸ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool/>

dla niej z następującymi problemami: brakiem wewnętrznej spójności, brakami w dyscyplinie i wyszkoleniu, niskim morale, brakiem podporządkowania dowódcom oraz korupcją.^[19]

Demokratyczna Republika Kongo formalnie nie jest zaangażowana w żaden międzynarodowy konflikt zbrojny, jednak w praktyce napięcia z sąsiadami: Ugandą, Rwandą i Burundi, prowadzą okresowo do oficjalnych i nieoficjalnych ingerencji militarnych krajów ościennych na terytorium DRK, związanych z działalnością licznych, trans-narodowych organizacji zbrojnych, co jest spowodowane systemową słabością FARDC.^[20]

Na terenie DRK trwa interwencja wojsk ugandyjskich przeciw islamskiej organizacji **Allied Democratic Force (ADF)**. W granice DRK w 2022r. wkroczyły także wojska burundyjskie, by ścigać pochodzące z tego kraju ugrupowania rebelianckie.^[21] Według organizacji Congo Research Group, interwencja Ugandy przyczyniła się do dalszego wzrostu napięcia w regionie i wzbudziła z kolei zaniepokojenie Rwandy.^[22] Według informacji kongijskiej armii, niektóre etniczne organizacje zbrojne, złożone z Tutsich/Banyamulenge, są wspierane przez Rwandę. Rwanda jednak stanowczo zaprzecza jakiegokolwiek ingerencji na terenie DRK, oskarżając z kolei działające na terenie DRK oddziały złożone z Hutu o ataki na posterunki graniczne i rwandyjskich pograniczników.^[23] Jednak w ocenie ONZ przybywa dowodów na bezpośrednie zaangażowanie żołnierzy z tego kraju w walkach na terenie DRK.^[24]

Na przełomie lipca i sierpnia 2024 r. doszło do próby przełamania impasu w relacjach kongijsko-rwandyjskich, zawarto porozumienie o zawieszeniu broni i przeprowadzono serię spotkań na szczeblu ministerialnym.^[25]

W położonych na wschodzie kraju prowincjach stacjonuje międzynarodowa misja wojskowa ONZ (fr. **Mission de l'Organisation des Nations Unies pour la stabilisation en République démocratique du Congo, MONUSCO**), licząca około 17 tys. członków.^[26] MONUSCO ma m.in. za zadanie chronić ludność cywilną, nadzorować proces wyborczy, w tym także prowadzi program demobilizacji, rozbrojenia, repatriacji, przesiedlenia i reintegracji dla rwandyjskich bojowników działających w nielegalnych bojówkach, w tym zwłaszcza dzieci-żołnierzy. Obecnie

¹⁹ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, DR Congo, 27.02.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/congo-democratic-republic-of-the/>

²⁰ International Crisis Group, Easing the Turmoil in the Eastern DR Congo and Great Lakes, 25.05.2022, <https://www.crisisgroup.org/africa/great-lakes/democratic-republic-congo/b181-easing-turmoil-eastern-dr-congo-and-great-lakes>

²¹ International Crisis Group, Easing the Turmoil in the Eastern DR Congo and Great Lakes, 25.05.2022, <https://www.crisisgroup.org/africa/great-lakes/democratic-republic-congo/b181-easing-turmoil-eastern-dr-congo-and-great-lakes>

²² Groupe D'Etude sur Le Congo, Uganda's Operation Shujaa in the Democratic Republic of Congo: fighting the ADF or Securing Economic Interests? 06.2022, <https://www.congoresearchgroup.org/en/2022/06/14/ugandas-operation-shujaa-in-the-democratic-republic-of-congo-fighting-the-adf-or-securing-economic-interests/>

²³ Al Jazeera, What is the latest conflict in the DR Congo about? 21.06.2022, <https://www.aljazeera.com/features/2022/6/21/explainer-what-is-the-latest-conflict-in-the-drc>

²⁴ UN Security Council, Final report of the Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo [S/2023/431], 13.06.2023, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2094036/N2312380.pdf>

²⁵ UN Security Council, United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo; Report of the Secretary-General [S/2024/689], 20.09.2024, <https://undocs.org/S/2024/689>

²⁶ MONUSCO (UN Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo), Fact and Figures, 01.2021, <https://monusco.unmissions.org/en/facts-and-figures>

oddziały MONUSCO stacjonują w prowincjach Kiwu Północne i Ituri, natomiast zostały wycofane z Kiwu Południowego.^[27]

Dodatkowo od listopada 2022 r. w DRK rozmieszczono afrykańskie siły pokojowe pod wodzą Kenii, reprezentujące blok **EAC (East African Community)**, a od końca 2023 r. również siły **SADC (the Southern African Development Community)** pod wodzą RPA.^[28]

Mimo to, we wschodnich i południowych regionach DRK działa obecnie ponad 100 nielegalnych formacji zbrojnych, walczących z siłami rządowymi, a także często między sobą.^[29]

Najgorsza sytuacja pod względem bezpieczeństwa panuje w prowincjach położonych na północy i wschodzie kraju, wzdłuż linii Wielkich Jezior, tj. **Północnym i Południowym Kiwu** oraz **Ituri**, a także ostatnio w mniejszym stopniu w prowincjach: **Mai Ndombe**, **Kwilu**. Działania zbrojne prowadzone w DRK mają charakter wojny partyzanckiej i toczą się głównie w rejonach wiejskich lub wokół kopalń. Niekiedy organizacje zbrojne przejmują kontrolę nad niektórymi wioskami lub kopalniami. Kongijskie siły zbrojne FARDC prowadzą akcje zbrojne na terenach ogarniętych konfliktem, oczyszczają wioski z bojowników, uwalniają porwanych. Niekiedy przeprowadzają naloty lub wykorzystują artylerię do ostrzału pozycji bojówek.^[30]

W ostatnim okresie najbardziej aktywne były następujące, nielegalne ugrupowania zbrojne:

Allied Democratic Forces (ADF) – islamskie ugrupowanie zbrojne, aktywne w Ugandzie i w DRK. Od końca lat dziewięćdziesiątych grupa jest obecna w Kiwu Północnym, niedaleko granicy z Ugandą. W ostatnich latach ADF zwiększył obszar działania, rozszerzając go dalej na południowe Ituri. ADF wzmocniło swoją regionalną i międzynarodową sieć oraz zasięg, w tym poprzez propagandę, co pozwoliło na dalszą rekrutację i finansowanie. Związki między ADF i Da'esh, znanym również jako **Państwo Islamskie w Iraku i Lewancie (ISIL)**, pogłębiły się, chociaż nie ustanowiono bezpośredniego wsparcia Da'esh oraz dowodzenia i kontroli nad ADF. Członkowie ADF zaczęli używać improwizowanych urządzeń wybuchowych w środowisku miejskim, zarówno w Demokratycznej Republice Kongo, jak i w krajach sąsiednich.^[31] Bazą działań ADF jest okręg **Beni** w prowincji Północne Kiwu oraz **Irumu** w prowincji Ituri.^[32]

²⁷ UN Security Council, United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo; Report of the Secretary-General [S/2024/689], 20.09.2024, <https://undocs.org/S/2024/689>

²⁸ International Crisis Group, DR Congo: A Full Plate of Challenges after a Turbulent Vote, 26.01.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2104492.html>

²⁹ UN Security Council, Final report of the Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo (security-related developments in the provinces of North Kivu, Ituri and South Kivu), 14.06.2022, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2074508/N2233870.pdf>

³⁰ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

³¹ UN Security Council, Final report of the Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo (security-related developments in the provinces of North Kivu, Ituri and South Kivu), 14.06.2022, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2074508/N2233870.pdf>

³² ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

Coopérative pour le développement du Congo (CODECO) – organizacja działająca głównie w okręgu Djugu i Mahagi, a także Irumu prowincji Ituri, która reprezentuje trudniącą się rolnictwem grupę etniczną Lendu. Działania na tym obszarze prowadzi także grupa **Zaire**, związana z ludem pasterskim Hema.^{[33][34]} CODECO była niegdyś organizacją rolniczą, która z czasem przekształciła się w bezwzględną organizację zbrojną, o podbudowie religijnej. W organizacji obecne są elementy mistycyzmu i fetyszyzmu. CODECO prowadzi ataki na siły FARDC, konkurencyjną, zbrojną grupę Zaire i cywilów. MONUSCO prowadzi działania rozjemcze, jednak ilość ataków, w tym również na cywilów – rośnie.^{[35][36]} W ostatnim okresie również grupa zbrojna Zaire nasiliła działania, w szczególności poprzez operacje przeciwko frakcjom CODECO, zbrodnie na ludności cywilnej (w szczególności z grupy etnicznej Lendu) i kontrolę kilku obszarów, w tym kopalni, zwłaszcza na terytorium Djugu.^[37] Oprócz podłoża etnicznego, konflikt toczy się o kontrolę nad kopalniami złota, które znajdują się w prowincji Ituri.^[38]

Mouvement du 23 Mars (M23) – organizacja zbrojna, złożona z osób z grupy etnicznej **Banyamulenge (Tutsi)**, która w przeszłości prowadziła już działania zbrojne w Kiwu i po kilku latach przerwy wznowiła działalność. W listopadzie 2021 r. dobrze wyposażeni bojownicy M23 pod dowództwem „generała” Sultani Makenga przeprowadzili serię śmiertelnych ataków na pozycje FARDC i Kongijskiego Instytutu Ochrony Przyrody (ICCN), ukradli broń i zajęli strategiczne miejscowości na granicy DRK, Rwandy i Ugandy. Operacje M23 zaostrzyły i tak już napiętą dynamikę regionalną.^[39] Do marca 2022 r. M23 zajęła znaczącą część okręgu Rutshuru w Północnym Kiwu i zaczęła zbliżać się do stolicy prowincji – Gomy, a także do granicy z Rwandą w rejonie miejscowości Gisenyi i Bunagana.^[40] Działania M23 spowodowały masowe wysiedlenia ludności Prowincji Kiwu Północne, po czym pod naciskiem społeczności międzynarodowej, organizacja zgodziła się na zawieszenie broni i wycofała się częściowo z zajętych terytoriów.^[41] Przerwa w aktywności M23 miała jednak charakter taktyczny i tymczasowy. Jednocześnie M23 podjęła próby nawiązania współpracy z ugrupowaniami Tutsich, działających w Kiwu Południowym

³³ UN Security Council, Final report of the Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo [S/2023/431], 13.06.2023, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2094036/N2312380.pdf>

³⁴ TRT World, Zaire militia blamed for new massacre in DRC's volatile east, 07.08.2022, <https://www.trtworld.com/africa/zaire-militia-blamed-for-new-massacre-in-drc-s-volatile-east-59526>

³⁵ UN Security Council, Final report of the Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo (security-related developments in the provinces of North Kivu, Ituri and South Kivu), 14.06.2022, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2074508/N2233870.pdf>

³⁶ UN Security Council, United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo - Report of the Secretary-General, 21.06.2021, https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2021_587.pdf

³⁷ UN Security Council, Final report of the Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo (security-related developments in the provinces of North Kivu, Ituri and South Kivu), 14.06.2022, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2074508/N2233870.pdf>

³⁸ TRT World, Zaire militia blamed for new massacre in DRC's volatile east, 07.08.2022, <https://www.trtworld.com/africa/zaire-militia-blamed-for-new-massacre-in-drc-s-volatile-east-59526>

³⁹ UN Security Council, Final report of the Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo (security-related developments in the provinces of North Kivu, Ituri and South Kivu), 14.06.2022, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2074508/N2233870.pdf>

⁴⁰ Reliefweb, Rwanda and the DRC at risk of war as new M23 rebellion emerges: an explainer, 29.06.2022, <https://reliefweb.int/report/democratic-republic-congo/rwanda-and-drc-risk-war-new-m23-rebellion-emerges-explainer>

⁴¹ The New Humanitarian, Shaky M23 ceasefire stokes fears of further conflict in eastern DR Congo, 31.05.2023, <https://www.thenewhumanitarian.org/analysis/2023/05/31/m23-ceasefire-fear-conflict-drc>

(Twirwaneho).^[42] W lutym 2024 r. M23 wznowiło ofensywę, zablokowało główne drogi do Gomy, a rebelianci znaleźli się na przedmieściach miasta, powodując panikę i nowe fale przesiedleń.^{[43][44]} Wzrosła ilość ataków z wykorzystaniem ładunków wybuchowych i zamachów, a także w większym stopniu zaangażowała się armia kongijska (FARDC).^[45]

Forces démocratiques de libération du Rwanda / Democratic Liberation Forces of Rwanda (FDLR) – bojówka/organizacja zbrojna, działająca w opozycji do M23 w okręgu **Rushturu** (Kiwu Północne), złożona z byłych wojskowych z grupy etnicznej Hutu (obwinianych o zorganizowanie w 1994 r. ludobójstwa w Rwandzie, którzy następnie uciekli do DRK). FDLR pozostaje aktywne w Parku Narodowym Wirunga. Rozpoczęło także nową rekrutację i skonsolidowało współpracę z lokalnymi grupami zbrojnymi.^{[46][47]}

W **Południowym Kiwu** sytuacja pozostaje napięta z uwagi na obecność uchodźców (często uzbrojonych) z Burundi. Swoje działania nasiliły bojówki **Mai Mai**. Napięcia na tle etnicznym występują między wspólnotami Banyamulenge a Balifuru i Babembe, a także między Hutu i Tembo. Powodem tego ostatniego konfliktu są spory o ziemię i prawa do eksploatacji kopalń złota. Sytuacja na płaskowyżu Hauts-Plateaux na terytoriach Mwenga, Uvira i Fizi pozostaje poważnym problemem, z ciągłymi cyklami ataków i starć odwetowych między grupami zbrojnymi i ataków na ludność cywilną. Ukierunkowane ataki, w szczególności na społeczność Banyamulenge, spowodowały przesiedlenie ludności cywilnej. Kryzys rozlał się na inne obszary, takie jak Moyens-Plateaux, terytorium Fizi i równinę Ruzizi. Większość rwandyjskich grup zbrojnych cieszyła się znaczącym poparciem lokalnym i diaspory dla swoich operacji.^{[48][49]} Organizacje takie jak M23 oraz **Twirwaneho** prowadzą zwiększoną rekrutację ludności Tutsi (Banyamulenge) do swoich oddziałów. Dotyczy to także nieletnich i ma często charakter przymusowy.^[50]

W innych częściach kraju również może dochodzić do ataków na tle etnicznym. Późną jesienią 2022 r. doszło do zaostrzenia sytuacji w prowincji **Kwilu** i **Mai Ndombe**, między grupami etnicznymi Teke i Yaka. Powodem konfliktu były

⁴² UN Security Council, Final report of the Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo [S/2023/431], 13.06.2023, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2094036/N2312380.pdf>

⁴³ Xinhua, M23 rebels seize towns near Goma in DR Congo, peace efforts underway, 13.03.2024, <https://english.news.cn/20240313/e758f059285c4f62ace9c408568be3f/c.html>

⁴⁴ BBC News, DR Congo violence: Panic in Goma as M23 rebels advance, 11.02.2023, <https://www.bbc.com/news/world-africa-68255614>

⁴⁵ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Brief, Rwanda-backed M23 Rebels Advance Toward Goma in Eastern DR Congo, 04.03.2024, <https://acleddata.com/2024/03/04/acleddata-brief-rwanda-backed-m23-rebels-advance-toward-goma-in-eastern-dr-congo/>

⁴⁶ UN Security Council, Final report of the Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo (security-related developments in the provinces of North Kivu, Ituri and South Kivu), 14.06.2022, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2074508/N2233870.pdf>

⁴⁷ UN Security Council, United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo - Report of the Secretary-General, 21.06.2021, https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2021_587.pdf

⁴⁸ UN Security Council, Final report of the Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo (security-related developments in the provinces of North Kivu, Ituri and South Kivu), 14.06.2022, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2074508/N2233870.pdf>

⁴⁹ UN Security Council, Final report of the Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo (security-related developments in the provinces of North Kivu, Ituri and South Kivu), 14.06.2022, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2074508/N2233870.pdf>

⁵⁰ UN Security Council, Final report of the Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo [S/2023/431], 13.06.2023, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2094036/N2312380.pdf>

nieporozumienia związane z opodatkowaniem gruntów. Bojówki etniczne zaczęły napadać na wioski. Konflikt związany ze społecznościami Teke przeniósł się także w **okolice Kinszasy**. Kilka napaści bojówek Yaka, zwanych **Mobondo**, na wioski Teke zanotowano na przełomie maja i czerwca 2023 r.,^[51] a także na początku 2024 r. Armia kongijska prowadzi w regionie akcje pacyfikacyjne, a dziennikarze nie mają pozwolenia na wjazd do tego regionu.^[52]

USTAWODAWSTWO SPECJALNE

Stan wyjątkowy obowiązuje od maja 2021 r. w stanach Ituri i Kiwu Północne. Według przepisów, sądy cywilne w tych regionach są zastąpione sądami wojskowymi, gubernatorzy i stanowe zgromadzenia są zawieszone, a władzę sprawuje administracja wojskowa. W regionach jest zwiększona obecność wojska, możliwa jest cenzura, obowiązują ograniczenia w poruszaniu się. Wojsko ma uprawnienia, by przeprowadzać przeszukania, ustanawiać posterunki kontrolne, zatrzymywać i aresztować osoby podejrzane o stanowienie zagrożenia dla bezpieczeństwa narodowego, wprowadzać godzinę policyjną.^[53]

W październiku 2023 r., przed wyborami, prezydent Felix Tshisekedi zapowiedział stopniowe znoszenie administracji wojskowej w regionie.^[54] Brak jest jednak informacji, czy zapowiedzi te zostały zrealizowane.

SYTUACJA LUDNOŚCI CYWILNEJ

Według danych ACLED, w DRK w różnego rodzaju incydentach związanych z naruszeniem bezpieczeństwa, w 2022 r. zginęło ponad 3200 cywilów (najwięcej w prowincjach Ituri, Kiwu Północne i Południowe oraz Mai Ndombe), w 2023 r. zginęło ponad 2600 cywilów (najwięcej w prowincjach Kiwu Północne i Ituri), natomiast w 2024 r. (do końca września) odnotowano 2100 ofiar cywilnych. W ostatnim okresie najwięcej ofiar wśród ludności cywilnej odnotowano w Kiwu Północnym i Ituri, przy czym zdecydowana większość była spowodowana działalnością nielegalnych ugrupowań zbrojnych, w szczególności ADF, a także M23 oraz CODECO.^[55]

⁵¹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool/>

⁵² The New Humanitarian, Conflict in western DRC simmers unnoticed amid rebel gains in the east, 12.02.2024, <https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2024/02/12/conflict-western-drc-democratic-republic-of-the-congo-amid-rebel-gains-east>

⁵³ Garda World, DRC: Government extends State of Siege in Ituri and North Kivu provinces, 25.09.2021, <https://www.garda.com/crisis24/news-alerts/528276/drc-government-extends-state-of-siege-in-ituri-and-north-kivu-provinces-through-oct-19-update-8>

⁵⁴ The Defence Post, DR Congo to Scrap Emergency Measures in North Kivu, Ituri, 13.10.2023, <https://www.thedefensepost.com/2023/10/13/dr-congo-scrap-emergency-measures/>

⁵⁵ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, civilians, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool/>

W całym okresie od początku 2022 r. odnotowano ataki na cywilów, które miały charakter celowych, masowych mordów, połączonych z niszczeniem całych wsi, kradzieżą dobytku i stad. Przyczyną większości ofiar śmiertelnych były bezpośrednie ataki na wsie i zabudowania mieszkalne. Napastnikami były zazwyczaj nielegalne ugrupowania zbrojne, działające w danym regionie, niekiedy jednak miały charakter spontanicznych pogromów na tle etnicznym. Napastnicy używali wszelkiej dostępnej broni, w tym przede wszystkim maczet, łuków/strzał, noży, a także broni palnej. Powodowali także śmiertelne pożary zabudowań.^[56]

RODZAJE ZAGROŻEŃ DLA CYWILÓW ZWIĄZANE Z KONFLIKTEM

DZIAŁANIA WOJENNE

O opisywanym okresie, od 2022 r. FARDC prowadziło sporadycznie bombardowania lotnicze i ostrzały, uszkadzając domy cywilne i szkoły oraz raniąc i zabijając cywilów w prowincji Ituri i Kiwu Północne.^[57]

15 stycznia 2022 r. FARDC zbombardował pozycje partyzanckie w okręgu Djuru. Szkoła oraz ośrodek zdrowia zostały zniszczone. Zginął jeden uczeń, a 15 innych zostało rannych. 16 lutego 2022 r. w bombardowaniu wioski Nyangaray zginęło 7 osób, a kilka domów zostało zniszczonych.^[58]

10 lutego 2024 r. FARDC ostrzelał przez pomyłkę cywilów w miejscowości Kaviniro koło Rutshuru w północnym Kiwu. Zginęło 5 osób.^[59]

DZIAŁANIA PARTYZANCKIE

Ituri. W prowincji Ituri ludność cywilna jest regularnym celem ataków rebeliantów z ADF, CODECO i innych. Wioski są rabowane, palone, ludność zabijana lub porywana. Napastnicy posługują się bronią palną, ale także maczetami, nożami i innymi narzędziami. Ataki wiążą się często z próbami przejęcia kontroli nad kopalniami. Zdarzają się przypadki gwałtów. Epicentrum konfliktu stanowią okręgi Djugu i Irumu. Niekiedy ataki mają wymiar etniczny. W sumie według danych ACLED, w prowincji Ituri zabito w ciągu 2022 r. ponad 1500 cywili, w 2023 r. prawie 1000, natomiast od stycznia do września 2024 r. – co najmniej 700 osób.^[60]

8 maja 2022 r. bojówki CODECO porwały kilkadziesiąt osób, głównie górników pracujących w kopalni złota w miejscowości Pluto w prowincji Ituri. Co najmniej 50

⁵⁶ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, civilians, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁵⁷ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, civilians, airstrikes and shellings, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁵⁸ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, civilians, airstrikes and shellings, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁵⁹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, civilians, airstrikes and shellings, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁶⁰ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, civilians, Ituri, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

osób zostało następnie zabitych. Atak był rezultatem konfliktu z ugrupowaniem Zaïre o kontrolę nad kopalnią. Atak spowodował ucieczkę ludności z okolic kopalni.^[61]

W dniach 11-13 maja 2022 r. rebelianci z ADF zabili 53 mieszkańców wsi Monge i 30 mieszkańców wsi Idohu w prowincji Ituri, spalili domy i pojazdy znajdujące się w wiosce. Natomiast 5 czerwca 2022 r. ADF zaatakowało cywilów w kilku wioskach w okręgu Irumu prowincji Ituri. ADF prowadziło także porwania, część ofiar została znaleziona następnie na brzegu rzeki z odciętymi głowami.^[62]

5 sierpnia 2022 r. **Forces armées du Peuple congolais / Armed Forces of the Congolese People (FAPC)** zaatakowało cywilów w miejscowości Damas. Zastrzeliło 22 osoby, w tym 11 kobiet i 5 dzieci.^[63]

9 września 2022 r. w wyniku napaści rebeliantów CODECO na wioskę Mbidjo w prowincji Ituri zginęło co najmniej 40 osób, w tym 15 kobiet i 17 dzieci. Napastnicy spalili 400 domów, sklepów i pojazdów. Część ofiar zginęła w wyniku napaści, a część została spalona żywcem w domach. Ponad 18 tys. ludzi uciekło z tych okolic, chroniąc się w kopalniach w Pluto lub w lesie.^[64]

W grudniu 2022 r. doszło do serii ataków przeprowadzonych przez ugrupowanie Zaïre, które zaatakowało cywilów z grupy etnicznej Lendu. W jednym z ataków zabito nauczyciela miejscowej szkoły, w innym zabito 12 osób, w tym 6 dzieci i 4 kobiety. Atak był odwetem za współpracę ludności z ugrupowaniem CODECO. Spalono domy i skradziono kozy.^[65]

Do podobnych ataków dochodziło również w 2023 r. W kwietniu 2023 r. CODECO zaatakowało wioskę, zabijając 44 osoby, w tym 19 dzieci oraz niszcząc domy, sklepy i ośrodki zdrowia. Natomiast w czerwcu 2023 r. CODECO zaatakowało obóz dla uchodźców w okręgu Djugu, zabijając 46 osób, w tym kobiety i dzieci. Spalono część mieszkalną obozu i ukradziono zwierzęta gospodarskie.^[66]

Okolo 1 lutego 2024 r. ADF zabił co najmniej 23 osoby, głównie rolników, w wioskach położonych w okolicy Babila-Bakaiko, w prowincji Ituri. W kwietniu 2024 r. CODECO dokonało kilku masakr we wsiach położonych w okolicy Djugu w Ituri, zabijając w sumie co najmniej 65 osób, w tym kobiety i dzieci. Odnotowano przypadki palenia ludzi żywcem.^[67]

Kiwu Północne. Najniebezpieczniejsze tereny prowincji Kiwu Północne to okręgi: Beni, gdzie aktywne są bojówki ADF oraz Rutshuru, gdzie działa sojusz M23. W całej

⁶¹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, civilians, Ituri, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁶² ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, civilians, Ituri, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁶³ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, civilians, Ituri, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁶⁴ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, civilians, Ituri, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁶⁵ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, civilians, Ituri, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁶⁶ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, civilians, Ituri, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁶⁷ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, civilians, Ituri, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

provincji w 2022 r. zginęło ponad 1940 osób cywilnych, w 2023 r. 1242, natomiast w 2024 r. do końca września 2024 r. – ponad 100 cywilów.^[68]

Do najpoważniejszych zająć doszło 29 listopada 2022 r. w okręgu Rutshuru. W konsekwencji starć między M23 a kongijską armią wspieraną przez bojówki Hutu, zginęło wówczas według różnych szacunków od 130 do 272 osób, w tym osoby wewnętrznie przesiedlone i dzieci. Dokonano co najmniej 27 gwałtów, w tym 5 na dzieciach. Mordu dokonali bojownicy M23 oskarżając ludność cywilną o wspieranie bojówek Hutu zwanych Mai-Mai Nyatura. Według lokalnych władz, ponad 60 osób schroniło się w miejscowym kościele, ale wszyscy mężczyźni zostali rozstrzelani, a kobiety wypuszczone. Kilkadziesiąt młodych mężczyzn zostało zaś porwanych. M23 nie przyznało się do winy, utrzymując że zabici należeli do bojówek, a ośmiu cywilów zginęło od przypadkowych kul. Prokuratura Generalna wszczęła śledztwo oskarżając M23 o popełnienie zbrodni ludobójstwa.^[69]

W kwietniu 2023 r. M23 zabiło ponad 60 osób w trakcie napadu na wioski w okręgu Rutshuru. Ofiarami byli głównie rolnicy. W październiku 2023 r. M23 zamordowało 37 cywilów w regionie Masisi.^[70]

W wyniku działań ADF w okręgach Beni, Lubero, Masisi i Rutshuru zginęło do końca września 2024 r. ponad 760 osób. Napadom na wsie towarzyszyły podpalenia domów, porywanie zakładników i kradzieże dobytku.^[71]

Kiwu Południowe. Najniebezpieczniejsze tereny prowincji Kiwu Południowe to okręgi Uwira i Fizi. Ogółem w całej prowincji w 2022 r. zginęło niemal 300 cywilów, z czego około 67 osób zostało zabitych przez burundyjską armię i oddziały Imbonerakure, które na początku 2022 r. wtargnęły na terytorium DRK, zabijając rolników, kradnąc bydło i paląc domy. W 2023 r. sytuacja się poprawiła. W tym regionie zanotowano 95 ofiar śmiertelnych, w pojedynczych, rozproszonych atakach. Podobny trend utrzymywał się w 2024 r. Największym sprawcą przemocy były bojówki M23.^[72]

Kwilu i Mai Ndombe. Na jesieni 2022 r. doszło do kilku ataków na tle etnicznym między grupami Teke i Yaka w okręgu Bagata w Kwilu oraz w okręgu Kwamouth w Mai Ndombe. Doszło do kilku krwawych ataków milicji klanowych na wioski, podczas których zabijano i porywano mieszkańców oraz palono domy. W największym z nich 23 września 2022 r. w Bishala w Mai Ndombe, etniczna bojówka zabiła w sumie 90 osób przy użyciu maczet, łuków i broni palnej, w tym także nauczycieli i uczniów miejscowej szkoły. W sumie w kilku atakach w prowincji Mai Ndombe zabito 135 osób, a w Kwilu 62 osoby.^[73]

⁶⁸ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, civilians, North Kivu, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁶⁹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, civilians, North Kivu, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁷⁰ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, civilians, North Kivu, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁷¹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, civilians, North Kivu, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁷² ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, civilians, South Kivu, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁷³ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, civilians, Kwilu i Mai Ndombe, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

W 2023 r. natomiast odnotowano w obu prowincjach 76 ofiar śmiertelnych, a w 2024 r. do października - 42. Do największego ataku doszło 26 czerwca 2023 r., kiedy bojownicy napadli na kupców z grupy etnicznej Teke, podróżujących samochodem. Zabito co najmniej 20 osób, 7 zaginęło bez wieści, pozostali zostali porwani, a pojazd podpalono. 23 stycznia 2024 r. doszło do napaści na cywilów we wsi Fadika w Mai Ndombe, gdzie zginęło 11 osób.^[74]

DZIAŁANIA ODWETOWE

Niektórzy członkowie FARDC rozlokowani w prowincji Ituri podczas stanu wyjątkowego dopuszczali się przymusowych wysiedleń, gwałtów i zabójstw wobec cywilów oraz niszczyli i plądrowali domy oraz ośrodki zdrowia.^[75] W sumie w różnych zdarzeniach z udziałem żołnierzy w 2022 r. zginęło co najmniej 79 osób, a w 2023 r. – 127, natomiast do końca września 2024 r. – 47.^[76]

Przykładowo 29 października 2022 r. doszło do strzelaniny w obozie dla uchodźców w okręgu Djugu w Ituri w trakcie przeszukania prowadzonego przez wojsko. Zginął jeden żołnierz, a dwóch innych zostało rannych. Zginęło również dwóch uchodźców. Niekiedy żołnierze dopuszczali się zabójstw osób, które podejrzewali o współpracę z bojówkami.^[77]

Natomiast 2 października 2023 r. Gwardia Republikańska i policja zaatakowały cywilów w Gomie, powodując śmierć 50 osób.^[78]

Koło 3 maja 2024 r. żołnierze FARDC zabili kilka osób w okolicach obozu dla uchodźców usytuowanego w pobliżu Gomy. Zgwałcono także kilka kobiet, które wyszły z obozu w poszukiwaniu drewna.^[79]

SYTUACJA HUMANITARNA W STREFACH KONFLIKTU

Sytuacja humanitarna w strefach konfliktu jest bardzo zła. Jednym z poważnych problemów jest rozpowszechnianie się chorób zakaźnych wśród uchodźców, w tym w szczególności małej ospy. Ponadto, do powszechnie stosowanej taktyki partyzantów należą: niszczenie wsi i palenie domów, kradzież bydła, ataki na szkoły i obiekty służby zdrowia, a także na obozy dla uchodźców. Dodatkowo, szkoły są często przekształcane w miejsca zakwaterowania dla uchodźców wewnętrznych, co

⁷⁴ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, civilians, Kivu i Mai Ndombe, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁷⁵ UN Security Council, Final report of the Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo (security-related developments in the provinces of North Kivu, Ituri and South Kivu), 14.06.2022, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2074508/N2233870.pdf>

⁷⁶ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, civilians, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁷⁷ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, civilians, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁷⁸ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, civilians, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁷⁹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, civilians, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

sprawia, że dzieci tracą możliwość nauki.^[80] W regionie odnajdywanych jest wiele masowych grobów. W niektórych z nich pochowano 500 osób.^[81]

PRZEMOC WOBEC LUDNOŚCI CYWILNEJ NIEZWIAZANA Z KONFLIKTEM

TERRORYZM

Zagrożenie terroryzmem w DRK istnieje, szczególnie w strefach konfliktu. Bomby i ładunki wybuchowe typu IED są używane zwłaszcza przez ADF.^[82]

POZAPRAWNE EGZEKUCJE, UPROWADZEINIA I POGROMY

Porwania są przeprowadzane na masową skalę w strefach konfliktu. Zanotowano także pojedyncze przypadki porwań w pozostałych prowincjach, w tym w Kinszasie. Często motywem porwania są przyczyny finansowe. Zdarzają się jednak pozaprawne egzekucje i zamachy na pojedyncze osoby.^[83]

PRZEMOC STOSOWANA W TRAKCIE DEMONSTRACJI I PROTESTÓW

W 2022 i 2023 r. kilkakrotnie dochodziło do demonstracji o gwałtownym przebiegu. Ludność prowincji Kivu protestowała przeciwko obecności sił rozjemczych MONUSCO, ze względu na nieskuteczność podejmowanych przez nie działań. Łącznie w 2022 r. na skutek stosowania przemocy w trakcie protestów zginęło 6 osób, a w 2023 r. – co najmniej 61 osób.^[84]

26 lipca 2022 r. demonstranci zgromadzili się przed siedzibą MONUSCO w Butembo (Kivu Północne). Siły porządkowe użyły przemocy, zabijając 9 protestujących. Zginęło także 4 żołnierzy MONUSCO, kiedy demonstrujący zabrali broń policji. Jeden z żołnierzy został także omyłkowo postrzelony przez innego z żołnierzy. Do kilku demonstracji przeciwko MONUSCO lub przeciwko złej sytuacji bezpieczeństwa, skutkujących ofiarami śmiertelnymi dochodziło także w Gomie, Uvira i innych miastach regionu.^[85]

⁸⁰ UN Security Council, United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo; Report of the Secretary-General [S/2024/689], 20.09.2024, <https://undocs.org/S/2024/689>

⁸¹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, strategic developments, Looting, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁸² UN Security Council, Final report of the Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo (security-related developments in the provinces of North Kivu, Ituri and South Kivu), 14.06.2022, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2074508/N2233870.pdf>

⁸³ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, civilians, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁸⁴ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, civilians, protests, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁸⁵ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, civilians, protests, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

Do masakry protestujących doszło także w Gomie 30 sierpnia 2023 r., kiedy policja i Gwardia Republikańska, podczas próby pacyfikacji protestu przeciw obecności MONUSCO zabiły kilkadziesiąt osób.^[86]

W 2024 r. doszło do kilku incydentów podczas demonstracji organizowanych przez organizację Wazalendo w Północnym Kiwu. Interweniowała policja, zginęło w sumie 5 osób.^[87]

PRZESTĘPCZOŚĆ ZORGANIZOWANA

Przestępczość zorganizowana jest zjawiskiem obecnym w DRK. W Kinszasie zdarzają się napady z bronią, oszustwa i kradzieże. Rabunku dopuszczają się często młodociane gangi, złożone z dzieci ulicy. Jest to zjawisko coraz częstsze i coraz bardziej niebezpieczne.^[88]

Przestępczość jest napędzana przez nielegalne wydobycie i przemysł minerałów: kołtan i turmalin są przemycane do miast Sake i Gomy, i wywożone z DRK przez gangi przemysłników. Grupy zbrojne walczą o kontrolę nad kopalniami złota i innych surowców mineralnych.^[89]

PRAWNE I PRAKTYCZNE ASPEKTY DOTYCZĄCE ZMIANY MIEJSCA POBYTU

PRZEPISY REGULUJĄCE SWOBODĘ PRZEMIESZCZANIA SIĘ

Prawo zapewnia swobodę przemieszczania się, podróży zagranicznych, emigracji i repatriacji. Rząd czasami ogranicza te prawa. Swoboda przemieszczania się jest w dużej mierze ograniczona z powodu konfliktów zbrojnych i innych problemów bezpieczeństwa, a także złej infrastruktury. Kongijskie siły zbrojne często ustanawiają posterunki kontrolne na drogach, lotniskach i bazarach. Na posterunkach kontrolnych często dochodzi do wymuszania haraczy i przetrzymywania osób, których nie stać na to, by zapłacić. Te same praktyki stosują partyzanci na kontrolowanych przez siebie terenach.^[90]

⁸⁶ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, civilians, protests, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁸⁷ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, civilians, protests, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁸⁸ FCDO (UK Foreign, Commonwealth and Development Office), Foreign travel advice, Congo, 19.03.2024, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/democratic-republic-of-the-congo/terrorism>

⁸⁹ UN Security Council, Final report of the Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo (security-related developments in the provinces of North Kivu, Ituri and South Kivu), 14.06.2022, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2074508/N2233870.pdf>

⁹⁰ SDOS (US Department of State), 2022 Country Report on Human Rights Practices: Democratic Republic of the Congo, 20.03.2023, <https://www.state.gov/reports/2022-country-reports-on-human-rights-practices/democratic-republic-of-the-congo/>

MIGRACJE WEWNĘTRZNE

Prawie połowa mieszkańców DRK to ludność miejska. Największym miastem jest Kinszasa, w której mieszka ponad 16 mln osób.^[91] Migracje do miast w dużej mierze są wymuszone konfliktami na terenach wiejskich, a nie większymi możliwościami zatrudnienia i usług w mieście, co powoduje wysoki stopień ubóstwa mieszkańców miast. Różnice językowe i słaba infrastruktura powodują, że ludność raczej szuka możliwości przetrwania w najbliższej okolicy.^[92] Według badań socjologicznych, migranci wewnątrzni stanowią około 20% ludności aktywnej zawodowo. Są to osoby relatywnie młode i przedsiębiorcze. Migrantów przyciągają najbogatsze prowincje: Kinszasa i Katanga, ale także miasta w ubogich prowincjach, jak Goma.^[93]

WEWNĘTRZNI UCHODźCY

Problemem w DRK pozostają wewnętrzne przesiedlenia. Według informacji UNHCR, problem wewnętrznych przesiedleń w tym kraju narasta i w chwili obecnej DRK jest krajem o największej liczbie IDPs na świecie, która zbliża się do 7 mln.^[94] Na początku 2024 r. UNHCR alarmował, że walki na przedmieściach Gomy, w miejscowości Sake, spowodowały przesiedlenia kolejnych 144 000 osób.^[95] W sumie, w pierwszej połowie 2024 r. odnotowano największe od lat przesiedlenia wewnętrzne, przekraczające 2,5 mln osób. Większość z uchodźców musiała opuścić domy w związku z rebelią M23.^[96]

Uchodźcy przesiedlają się na ogół do bezpieczniejszych stref w okolicach miejsca zamieszkania, przemieszczenia do sąsiednich prowincji zdarzają się dużo rzadziej, zaś wewnętrzne przesiedlenia w inne regiony kraju praktycznie nie mają miejsca. Około 1,7 mln uchodźców wewnętrznych przebywa w prowincji Ituri, 2,5 mln w Kiwu Północnym i 1,7 mln w Kiwu Południowym. W Kinszasie zarejestrowanych jest jedynie 17 tys. osób.^[97] Duża część IDPs dość szybko próbuje wrócić do siebie. UNHCR zarejestrował do stycznia 2024 r. ponad 2,8 mln powrotów.^[98]

Wiele osób podlega wtórnym wysiedleniom, jako że obozy dla uchodźców są celem ataków ugrupowań zbrojnych. Tylko w okresie od lutego do czerwca 2022 r., według

⁹¹ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, DR Congo, 27.02.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/congo-democratic-republic-of-the/>

⁹² World Bank Group, Democratic Republic of Congo Urbanization Review, <https://issuu.com/world.bank.publications/docs/9781464812033>

⁹³ African Economic Conference, Internal migration and youth entrepreneurship in Democratic Republic of the Congo, <https://aec.afdb.org/en/papers/internal-migration-and-youth-entrepreneurship-democratic-republic-congo-drc-79>

⁹⁴ UNHCR (UN High Commissioner for Refugees) refugees, Democratic Republic of the Congo; DRC At A Glance; Situation as of 31 January 2024, 04.03.2024, https://www.ecoi.net/en/file/local/2105189/COD_DRC_at_a_glance_31_january_2024_A3L.pdf

⁹⁵ UNHCR (UN High Commissioner for Refugees), UN Refugee Agency expresses alarm over escalating humanitarian crisis in eastern DR Congo, 23.02.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2104871.html>

⁹⁶ IDMC (Internal Displacement Monitoring Centre (formerly Global IDP Project)), M23 conflict caused nearly 3 out of every 4 displacements in the DRC this year, 23.09.2024, <https://www.internal-displacement.org/expert-analysis/m23-conflict-caused-nearly-3-out-of-every-4-displacements-in-the-drc-this-year/>

⁹⁷ UNHCR (UN High Commissioner for Refugees), Democratic Republic of the Congo; DRC At A Glance; Situation as of 31 January 2024, 04.03.2024, https://www.ecoi.net/en/file/local/2105189/COD_DRC_at_a_glance_31_january_2024_A3L.pdf

⁹⁸ UNHCR (UN High Commissioner for Refugees), Democratic Republic of the Congo; DRC at a Glance; Situation as of 30 November 2022, 14.12.2022, https://www.ecoi.net/en/file/local/2084345/COD_DRC_at_a_glance_30November2022_A3L.pdf

informacji UNHCR, w obozach dla uchodźców i miejscach tymczasowego osiedlenia, zabito z broni palnej lub na skutek ataków maczetą przynajmniej 715 osób.^[99]

W prowincjach ogarniętych konfliktem ludność osiedla się w obozach dla uchodźców prowadzonych przez organizacje międzynarodowe, w domach innych osób, a także w spontanicznie tworzonych, nielegalnych osiedlach. UNHCR stara się likwidować nielegalne osiedla i przenosić uchodźców do obozów, gdzie mogą liczyć na podstawową pomoc humanitarną. Na początku 2023 r. otwarto w Bushgara nowy obóz dla osób wysiedlonych z wewnątrz prowincji Kiwu Północne.^[100]

Wynegocjowane w sierpniu 2024 r. porozumienie pokojowe między DRK i Rwandą poprawiło w pewnym stopniu sytuację w regionie, umożliwiając powrót ok. 380 tys. osób do swoich wiosek w Północnym Kiwu.^[101]

UCHODŹCY W KRAJACH SĄSIEDNICH

Uchodźcy z terenów ogarniętych konfliktem rzadko mają możliwość przemieszczania się w głąb kraju, jednak wiele osób z terenów przygranicznych ucieka za granicę. UNHCR szacuje, że w innych krajach afrykańskich przebywa około 1 mln obywateli DRK, w tym prawie połowa w Ugandzie. Pozostałe kraje przyjmujące uchodźców z DRK to Burundi, Tanzania, Rwanda, Zambia, Kenia i inne.^[102]

PODSUMOWANIE

DRK w przeszłości było kolonią belgijską. Uzyskało niepodległość w 1960 r. Obecnie jest republiką z rozszerzonymi kompetencjami prezydenckimi.

W Demokratycznej Republice Konga obowiązuje kara śmierci. Od 2003 r. nie przeprowadzono w tym kraju żadnej egzekucji, niemniej jednak w lutym 2024 r. rząd ogłosił zniesienie moratorium na wykonywanie kary śmierci.

Na terenie wschodnich prowincji DRK, w szczególności **Ituri**, **Kiwu Północne** i **Kiwu Południowe** mają miejsce liczne konflikty zbrojne: interwencje obcych wojsk oraz działania licznych, nielegalnych ugrupowań zbrojnych, prowadzących działania partyzanckie. Operacje wojskowe prowadzi kongijska armia (FARDC), stacjonują tam również rozjemcze siły ONZ (MONUSCO). Od sierpnia 2024 r. obowiązuje natomiast

⁹⁹ UN Security Council, Final report of the Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo (security-related developments in the provinces of North Kivu, Ituri and South Kivu), 14.06.2022, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2074508/N2233870.pdf>

¹⁰⁰ UNHCR (UN High Commissioner for Refugees), Goma: Le HCR salue le transfert effectif de milliers de déplacés internes des sites spontanés vers le site officiel de Bushagara, 27.02.2024, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2085365/COD-UNHCR+Communique+de+Presse+11012023+-+Transfert+effectif+de+milliers+de+d%C3%83%C2%A9plac%C3%83%C2%A9s+internes+vers+le+site+officiel+de+Bushagara.pdf>

¹⁰¹ UN Security Council, United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo; Report of the Secretary-General [S/2024/689], 20.09.2024, <https://undocs.org/S/2024/689>

¹⁰² UN High Commissioner for Refugees, Democratic Republic of the Congo; DRC At A Glance; Situation as of 31 January 2024, 04.03.2024, https://www.ecoi.net/en/file/local/2105189/COD_DRC_at_a_glance_31_january_2024_A3L.pdf

zawieszenie broni między Rwandą a DRK. Istnieje szansa na zmniejszenie skali przemocy.

W ostatnich latach zanotowano także wybuch konfliktów zbrojnych na tle etnicznym w prowincjach **Kwilu** i **Mai Ndombe**.

Na terenach ogarniętych konfliktami zbrojnymi ludność cywilna jest celem zamierzonych, systematycznych i masowych w skali ataków, które często mają kontekst etniczny. Podczas ataków zabijani są mieszkańcy, palone wioski i rabowany dobytek, zwłaszcza bydło.

Na terenach ogarniętych konfliktami zbrojnymi dochodzi do przesiedleń na masową skalę. UNHCR szacuje, że prawie 7 mln ludzi jest w DRK uchodźcami wewnętrznymi, najwięcej na całym kontynencie afrykańskim. Większość wysiedlonych pozostaje w rejonie pochodzenia, co naraża ich na wtórne ataki i wtórne wysiedlenia. Uchodźcy praktycznie nie przemieszczają się w inne rejony DRK z powodów bezpieczeństwa i słabej infrastruktury. Część osób udaje się natomiast do sąsiednich krajów, zwłaszcza do Ugandy, Tanzanii i Burundi. Pomoc humanitarna jest dostarczana uchodźcom w DRK, jednak dostęp do niej może być utrudniony na skutek napiętej sytuacji bezpieczeństwa.

ZASTRZEŻENIE

Niniejsze opracowanie tematyczne zostało przygotowane przez Wydział Informacji o Krajach Pochodzenia Urzędu do Spraw Cudzoziemców na potrzeby prowadzenia postępowań w sprawach o udzielenie ochrony międzynarodowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Opracowanie na temat sytuacji bezpieczeństwa może być pomocne w szczególności w sprawach rozpatrywanych w oparciu o **art. 15 pkt. 3 oraz art. 18 pkt. 1. Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP z dn. 13 czerwca 2003 z późn. zmianami.**

Treść opracowania nie przesądza jednak o wyniku decyzji w indywidualnym postępowaniu administracyjnym, gdyż zawsze brana jest pod uwagę całość zgromadzonego materiału dowodowego i indywidualny charakter sprawy.

Informacje zamieszczone w niniejszym opracowaniu pochodzą w większości z publicznie dostępnych źródeł. Zostały one zebrane i opracowane przy zachowaniu zasady neutralności i obiektywizmu, a także z dołożeniem najwyższej staranności – tak, by odzwierciedlały aktualny w chwili publikacji opracowania stan wiedzy na prezentowany temat, a także pochodziły z różnych źródeł.

Terminologia użyta w niniejszym opracowaniu nie jest terminologią prawniczą. Określenia takie jak „prześladowanie”, „dyskryminacja”, „konflikt” itp. używane mogą być, za materiałami źródłowymi, w znaczeniu potocznym i nie są tożsame z definicjami podanymi w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Niniejsze opracowanie zawiera wyłącznie informacje, poglądy i opinie prezentowane przez autorów materiałów źródłowych. Oświadczenia i oceny zawarte w niniejszym opracowaniu nie są i nie mogą być uważane za oświadczenia i oceny własne Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Niniejsze opracowanie nie jest także i nie może być uważane za jakąkolwiek deklarację polityczną polskich władz.

Urząd do Spraw Cudzoziemców nie ponosi odpowiedzialności prawnej za publikowane w opracowaniu treści ani nie jest zobowiązany do publikacji jego aktualizacji, a także nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania udostępnionych informacji.

Informujemy, że autorskie prawa majątkowe do niniejszego opracowania, w tym prawo do jego rozpowszechniania i publicznego udostępniania w Internecie, przysługują wyłącznie Urzędowi do Spraw Cudzoziemców (adres: ul. Koszykowa 16, 00-564 Warszawa; NIP: 5262548316; REGON: 017315012).

BIBLIOGRAFIA:

1. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Brief, Rwanda-backed M23 Rebels Advance Toward Goma in Eastern DR Congo, 04.03.2024, <https://acleddata.com/2024/03/04/acleddata-brief-rwanda-backed-m23-rebels-advance-toward-goma-in-eastern-dr-congo/>
2. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: DRC, 01.01.2022-30.09.2024, dane pobrano 08.10.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>
3. African Economic Conference, Internal migration and youth entrepreneurship in Democratic Republic of the Congo, <https://aec.afdb.org/en/papers/internal-migration-and-youth-entrepreneurship-in-democratic-republic-congo-drc-79>
4. Al Jazeera, What is the latest conflict in the DR Congo about? 21.06.2022, <https://www.aljazeera.com/features/2022/6/21/explainer-what-is-the-latest-conflict-in-the-drc>
5. Anadolu Agency, DR Congo's ruling party wins majority of seats in legislative elections, 15.01.2024, <https://www.aa.com.tr/en/africa/dr-congo-s-ruling-party-wins-majority-of-seats-in-legislative-elections/3108843>
6. BBC News, DR Congo violence: Panic in Goma as M23 rebels advance, 11.02.2023, <https://www.bbc.com/news/world-africa-68255614>
7. BBC News, US and British citizens among 37 sentenced to death in DR Congo coup trial, 13.09.2024, <https://www.bbc.com/news/articles/cx2e2v2le8wo>
8. CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, DR Congo, 27.02.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/congo-democratic-republic-of-the/>
9. FCDO (UK Foreign, Commonwealth and Development Office), Foreign travel advice, Congo, 19.03.2024, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/democratic-republic-of-the-congo/terrorism>
10. Garda World, DRC: Government extends State of Siege in Ituri and North Kivu provinces, 25.09.2021, <https://www.garda.com/crisis24/news-alerts/528276/drc-government-extends-state-of-siege-in-ituri-and-north-kivu-provinces-through-oct-19-update-8>
11. Groupe D'Etude sur Le Congo, Uganda's Operation Shujaa in the Democratic Republic of Congo: fighting the ADF or Securing Economic Interests? 06.2022, <https://www.congoresearchgroup.org/en/2022/06/14/ugandas-operation-shujaa-in-the-democratic-republic-of-congo-fighting-the-adf-or-securing-economic-interests/>
12. IDMC (Internal Displacement Monitoring Centre (formerly Global IDP Project)), M23 conflict caused nearly 3 out of every 4 displacements in the DRC this year, 23.09.2024, <https://www.internal-displacement.org/expert-analysis/m23-conflict-caused-nearly-3-out-of-every-4-displacements-in-the-drc-this-year/>

13. International Crisis Group, DR Congo: A Full Plate of Challenges after a Turbulent Vote, 26.01.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2104492.html>
14. International Crisis Group, Easing the Turmoil in the Eastern DR Congo and Great Lakes, 25.05.2022, <https://www.crisisgroup.org/africa/great-lakes/democratic-republic-congo/b181-easing-turmoil-eastern-dr-congo-and-great-lakes>
15. Jean-Claude Bruneau, 2006 Nouvelles provinces de la République Démocratique du Congo, CC BY-SA 3.0, 2006, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:2006_Nouvelles_provinces_de_la_R%C3%A9publique_D%C3%A9mocratique_du_Congo.png
16. MONUSCO (UN Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo), Fact and Figures, 01.2021, <https://monusco.unmissions.org/en/facts-and-figures>
17. Reliefweb, Rwanda and the DRC at risk of war as new M23 rebellion emerges: an explainer, 29.06.2022, <https://reliefweb.int/report/democratic-republic-congo/rwanda-and-drc-risk-war-new-m23-rebellion-emerges-explainer>
18. Reuters, Congo lifts moratorium on death penalty, justice ministry circular shows, 15.03.2024, <https://www.reuters.com/world/africa/congo-lifts-moratorium-death-penalty-justice-ministry-circular-shows-2024-03-15/>
19. USDOS (US Department of State), 2022 Country Report on Human Rights Practices: Democratic Republic of the Congo, 20.03.2023, <https://www.state.gov/reports/2022-country-reports-on-human-rights-practices/democratic-republic-of-the-congo/>
20. The Defence Post, DR Congo to Scrap Emergency Measures in North Kivu, Ituri, 13.10.2023, <https://www.thedefensepost.com/2023/10/13/dr-congo-scrap-emergency-measures/>
21. The New Humanitarian, Conflict in western DRC simmers unnoticed amid rebel gains in the east, 12.02.2024, <https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2024/02/12/conflict-western-drc-democratic-republic-of-the-congo-amid-rebel-gains-east>
22. The New Humanitarian, Shaky M23 ceasefire stokes fears of further conflict in eastern DR Congo, 31.05.2023, <https://www.thenewhumanitarian.org/analysis/2023/05/31/m23-ceasefire-fear-conflict-drc>
23. TRT World, Zaire militia blamed for new massacre in DRC's volatile east, 07.08.2022, <https://www.trtworld.com/africa/zaire-militia-blamed-for-new-massacre-in-drc-s-volatile-east-59526>
24. UN High Commissioner for Refugees, Democratic Republic of the Congo; DRC At A Glance; Situation as of 31 January 2024, 04.03.2024, https://www.ecoi.net/en/file/local/2105189/COD_DRC_at_a_glance_31_january_2024_A3_L.pdf
25. UN Security Council, Final report of the Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo [S/2023/431], 13.06.2023, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2094036/N2312380.pdf>

26. UN Security Council, Final report of the Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo (security-related developments in the provinces of North Kivu, Ituri and South Kivu), 14.06.2022, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2074508/N2233870.pdf>
27. UN Security Council, United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo; Report of the Secretary-General [S/2024/689], 20.09.2024, <https://undocs.org/S/2024/689>
28. UN Security Council, United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo - Report of the Secretary-General, 21.06.2021, https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2021_587.pdf
29. UNHCR (UN High Commissioner for Refugees), Democratic Republic of the Congo; DRC At A Glance; Situation as of 31 January 2024, 04.03.2024, https://www.ecoi.net/en/file/local/2105189/COD_DRC_at_a_glance_31_january_2024_A3_L.pdf
30. UNHCR (UN High Commissioner for Refugees), Democratic Republic of the Congo; DRC at a Glance; Situation as of 30 November 2022, 14.12.2022, https://www.ecoi.net/en/file/local/2084345/COD_DRC_at_a_glance_30November2022_A3L.pdf
31. UNHCR (UN High Commissioner for Refugees), Goma: Le HCR salue le transfert effectif de milliers de déplacés internes des sites spontanés vers le site officiel de Bushagara, 27.02.2024, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2085365/COD-UNHCR+Communique+de+Presse+11012023+-+Transfert+effectif+de+milliers+de+d%C3%83%C2%A9plac%C3%83%C2%A9s+internes+vers+le+site+officiel+de+Bushagara.pdf>
32. UNHCR (UN High Commissioner for Refugees), UN Refugee Agency expresses alarm over escalating humanitarian crisis in eastern DR Congo, 23.02.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2104871.html>
33. UNHCR (UN High Commissioner for Refugees) fugees, Democratic Republic of the Congo; DRC At A Glance; Situation as of 31 January 2024, 04.03.2024, https://www.ecoi.net/en/file/local/2105189/COD_DRC_at_a_glance_31_january_2024_A3_L.pdf
34. Wikipedia, Subdivisions of the Democratic Republic of the Congo, https://en.wikipedia.org/wiki/Subdivisions_of_the_Democratic_Republic_of_the_Congo
35. World Bank Group, Democratic Republic of Congo Urbanization Review, <https://issuu.com/world.bank.publications/docs/9781464812033>
36. World Bank, Democratic Republic of Congo, Public Expenditure Review (PER), 03.2008, <https://documents.worldbank.org/curated/en/341751468026109447/pdf/421670ER0P10151osed0June025020080ZR.pdf>
37. Xinhua, M23 rebels seize towns near Goma in DR Congo, peace efforts underway, 13.03.2024, <https://english.news.cn/20240313/e758f059285c4f62ace9c408568beb3f/c.html>